

Szakmai beszámoló

2013/2014

Az alábbi oldalakon a József Attila Kör Irodalmi Egyesület programjairól készített szakmai beszámolómat olvashatják. Közismert, hogy az elmúlt években bekövetkezett változások miatt jelentősen megváltozott a kortárs kulturális élet működése, s a permanens egzisztenciális és ideológiai bizonytalanságban van. A támogatások 2013-ban továbbra is rendszertelenül érkeztek - különösen a minisztériumi működésre fordítható összegek-, ezáltal újra és újra nem tervezhető nehézségek keletkeztek a költségvetésben. Korábbi megbízható pályázati rendszerek (MASZRE) felszámolódtak, vagy egyre bizonytalanabb státuszba kerülnek (NKA, NEA), s helyüket egyelőre egy sokkal bizonytalanabb rendszer ígérete foglalja el (l. MMA). Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a vezetőségnek állandó jelleggel felül kellett vizsgálnia a döntéseit, s nem egyszer etikai kérdéseket kellett mérlegelnie, s valódi megoldások helyett inkább eldönthetlenség lett a viták eredménye. Józan ésszel belátható, s talán a tagsági is érzékelhette, hogy ilyen, az elmúlt 25 évhez képest egészen új és kétségtelenül extrém helyzetben meglehetősen nehéz egy civil szervezetet működtetni. A helyzet azonban nem változott, sőt, alighanem fokozódni fog, így a JAK előbb-utóbb kénytelen lesz felülvizsgálni jelenlegi helyzetét, működését és lehetőségeit.

Reményeim szerint az itt összeszedett gondolatok majd elősegítik ezeket a lépéseket. A korábbi beszámolóktól eltérően tehát jelen írásomban jóval átfogóbban tekintettem át tevékenységünket, nagyrészt az utolsó MASZRE-pályázat dokumentumaira, valamint a vonatkozó NKA pályázatok beszámolóira támaszkodva. Nem az aprólékosság dominál majd, sokkal inkább az értékelői és értelmezői szempont, így szükségszerűen a szubjektív gondolatok, vélemények is teret kapnak majd.

Nemzetközi programok

Az elmúlt évben nagy előrelépéseket tettünk egyesületünk nemzetközi színtéren való megjelenése érdekében, ezért ezzel fogom kezdeni beszámolómat. Az első és legfontosabb együttműködésünk jelenleg a német Akademie Schloss Solitude szervezetével közös **Solitude-program**, amely egy alkotói ösztöndíjből és több különböző rendezvényből épül fel. 2012-ben végre stabilizáltuk a Solitude-del való kapcsolatunkat, amely a magyar minisztériumi támogatások megvonása miatt jelentős mértékben sérült, így a JAK részéről nem tudtunk ösztöndíjast fogadni. A munkának köszönhetően azonban folytatódhatott a csereprogram: 2012-ben Gerevich András, költő, műfordító, 2013-ban Tóth Kinga, költő, zenész utazhatott a Solitude Kastélyba, míg 2013-ban Katharina Bendixen német író a JAK vendége Budapesten. Ugyanakkor az elmúlt év alapján nemcsak helyreállítottuk, hanem programokkal is megerősítettük az együttműködéseket, sőt azóta további közös munkákban gondolkozunk.

Ennek kiemelkedő pontja volt a Baden-Württemberg Stiftung, a Staatsministerium Baden-Württemberg és a Péter Horváth Stiftung együttes támogatásával 2012 november 29-december 1 között megrendezett *Haza / Heimat / Home* elnevezésű háromnapos nemzetközi

fesztivál Budapesten az A38 Hajón. A rendezvény a haza és nemzet fogalmát helyezte interkulturális és irodalmi kontextusba. Kifejezett célunk volt ezzel, hogy az elmúlt években erősen politikailag és ideológiailag terhelt témára művészeti szempontból reflektáljunk. A programokon a Solitude-programhoz kapcsolódó magyar és nemzetközileg elismert szerzők léptek fel (Garaczi László, Tóth Krisztina, Kányádi Sándor, Bartis Attila, Dubravka Ugresic, Yang Lian, Kaiwan Mehta stb.), az esteket pedig zenei-irodalmi programok zárták. A fesztiválnak külön arculatot és honlapot terveztünk (www.hhhfestival.eu), a rendezvényről több médium hirdetését és beszámolót közölt, s ennek köszönhetően minden nap teltházas volt a rendezvény. Kétségtelenül mind szakmai, mind a népszerűség szempontjából az elmúlt évek egyik legeredményesebb JAK-programja volt. A fesztivál anyaga később megjelent a *Műút* folyóirat *Dűlő* mellékletében, amely azóta is online elérhető (www.muut.hu/?p=1110). A könyv bemutatóját májusban tartottuk a Katalizátor-díjas Lumen Zöldség és Közösségi Szolgáltató kávézójában a műfordítók vendégeskedésével (Kurdi Imre, Nagy Ildikó Noémi és Radics Viktória). A kötet megjelenésével egy eredményes projektet zárhattunk le. Mindenképpen a folytatásában reménykedünk. Ehhez azonban jelen pillanatban szinte csak a külföldi pályázatokra támaszkodhatunk.

A korábbi hagyományokat folytatandó 2013. december 7-én jóval szerényebb keretek között valósítottuk meg a **Kívül-belül JAK-Solitude Nemzetközi Fesztivált** az EMMI, valamint az Észt Intézet támogatásával. A téma ezúttal Budapest és a nagyváros kapcsolata volt. A téma alapját az idei Solitude-ösztöndíjas Katharina Bendixen munkássága adta, aki éppen egy Budapest-regényen dolgozik, az est fő programja így a szerző bemutatkozása volt. Ezúttal is nagy hangsúlyt fektettünk a különböző diskurzusok keresztezésére: vendégeink voltak az egyre népszerűbb kulturális programnak számító városi sétákat szervező BUPAP, Hosszúlépés, valamint a Kortárs Építészeti Központ munkatársai, a street art hazai (Litos Műhely) és nemzetközi képviselői (Edward von Lönghus Észtországból), valamint *A pesti nő* című fotográfiai projekt. A rendezvényt szakmailag sikeresnek ítéltük, de megfelelő támogatás híján azonban a marketingre sokkal kevesebb forrást fordíthattunk, így a látogatottsága jelentős mértékben alulmúlta elvárásainkat. Tapasztalataink szerint tehát az irodalmi szervezeteket átfogóan fejleszteni kell a marketing területén, hiszen csak így lesznek láthatóak a médiában is.

2013 tavaszán ismét meghívást kaptunk a kielii **Debütromanfestivalra**, a pályakezdő prózaírók nemzetközi fesztiváljára. Ez alkalommal a JAKkendő-díjas Szil Ágnes és az egyik sorozatszerkesztő, Orcsik Roland képviselte az egyesületet. Az 1 hetes workshop remek lehetőség egy kis könyvkiadónak a bemutatkozásra és szakmai kapcsolatépítésre. Ennek köszönhetően Szil Ágnes könyve iránt már érdeklődött is egy osztrák kiadó, kérésükre a neves műfordító, Buda György fordított részleteket lektori véleményezésre. Ugyanilyen állandó résztvevői vagyunk a szerbiai **Kikinda Short** című prózafesztiválnak, ahol tavaly Csobánka Zsuzsa, költő, prózaíró lépett fel. Továbbá a 2013 áprilisában **Európai Elsőkönyvesek Fesztiválján** újra egy JAK-füzetes szerző, Bencsik Orsolya képviselte Magyarországot *Akción van!* című prózakötetével.

A József Attila Kör 2013. június 13. és 21. között rendezte meg nagy múlttal rendelkező **műfordító táborát** a Duna-kanyarban lévő Kisorosziban, a Pimm Alapítvány missziójában. A pályázati úton jelentkező műfordítók közül tizenöten kaptak meghívást, köztük német, angol, észt, olasz, lengyel, horvát, szerb és ukrán fordítók, akik magyar irodalmat ültetnek át anyanyelvükre. Több mint húsz irodalmár: költők, írók, kritikusok, szerkesztők, irodalomtörténészek fordultak meg idén a műfordító táborban. A fordítók délelőttönként szemináriumokon vehettek részt Imreh András és Rácz Péter vezetésével, délutánonként pedig a kortárs magyar irodalomról hallgathattak előadásokat (Szirák Péter, Károlyi Csaba, Zsigmond Andrea, Mezei Gábor, Balázs Eszter Anna), az esték pedig írók, költők társaságában teltek (Barnás Ferenc, Vida Gergely, Lackfi János, Kovács András

Ferenc, Térey János, Spiró György). Kiemelt előadást tartott Márton László író, műfordító, aki az elméleti kérdések mellett számos praktikus mozzanatot vezetett elő, és a későbbiekben is segítette a szemináriumon résztvevő műfordítók munkáját. A táborban végig jelen volt Buda György műfordító, számos kiemelkedő magyar prózai és lírai mű elismert német fordítója, aki gyakorlatával, tapasztalatával segítette a szemináriumi munkát, előadásával a műfordítás gyakorlati oldalának ismeretéhez járult jelentősen hozzá. A táborban az irodalom marketingje, a könyvkiadás, a fordítások publikációja, a művek kiadói hátterének megvilágítása, valamint a pályázati lehetőségek is hangsúlyosan szóba kerültek Füle Ágnes, a PIM munkatársának (Magyar Könyv- és Fordítástámogatási Iroda) előadásában. A műfordító tábor az egyik legstabilabban működő rendezvényünk.

A kétévente megrendezett **Re:verse** műfordítói workshop 2013-ban került újra megrendezésre. Ezúttal a 15 éves Magyarországi Észt Intézet támogatásával 3 kortárs észt költő (Kaur Riismaa, Carolina Pihelgas, Jürgen Rooste) utazott Magyarországra, hogy fiatal magyar szerzőkkel (Szócs Petra, Áfra János, Tolvaj Zoltán) dolgozzanak együtt. A workshop a szigleji JAK-táborban valósult meg: nyitányként egy kerekasztal-beszélgetést szerveztünk a kortárs észt irodalomról Csuha István, az *Élet és Irodalom* versrovatának szerkesztőjének moderálásával, majd zárásként a szerzők a munka eredményeit egy budapesti felolvasáson prezentálták. Az eredményeket elkezdjük publikálni, az első szövegek a Kulter.hu oldalon jelentek meg, majd a Korunk 2014/3. száma is közölt részletet. Sikerrel folytattuk a 2012-ben elindult **Bécs–Budapest Tranzit** programsorozatot a Collegium Hungaricum és az Osztrák Kulturális Intézet együttműködésével. A csereprogram célja az osztrák-magyar kulturális kapcsolatok erősítése és a szomszédos országok irodalmának megismerése. Ennek keretében a következő szerzők léptek fel: Bécs – Tóth Krisztina, Bódis Kriszta, Dragomán György, Schein Gábor, Gerevich András; Budapest – Gerhild Steinbuch, Michael Donhauser, Xaver Bayer.

A JAK a hálózatosodás jegyében szélesíti a nemzetközi és határon túli kapcsolatait. Ennek következtében egyre aktívabbak a határon túli tagjaink is, és egyre több határon átívelő összefogás valósul meg, ami különösen a folyóiratok körül figyelhető meg. Segítettük a felvidéki *Irodalmi Szemle* és a marosvásárhelyi *Látó* folyóiratok budapesti fellépését. Ezek a kapcsolatépítések azért is fontosak voltak, mert előmozdítottuk a Magyarországon kevésbé ismert határon túli fiatal szerzők (például Száz Pál, Márton Evelin, Váradai Nagy Pál) bemutatkozását is. Ugyanakkor újra részt vehettünk a *Látó Irodalmi Játékokon* Sopotnik Zoltán és Kemény Lili fellépésével, a Dombos Fesztiválon (Farkas Arnold Levente, Fenyvesi Orsolya, Szil Ágnes, Orcsik Roland, Sági Varga Kinga, Sopotnik Zoltán, Czinki Ferenc, Oláh Gergely Máté). A *Korunk* folyóirat meghívására pedig Schein Gábor, György Péter és Hevesi Judit adott elő Kolozsvárott a Babes Bolyai Egyetemen.

A szervezések során azt tapasztaltuk, hogy a magyar olvasóközönség egyelőre kevésbé fogékony a fesztiválon kívüli nemzetközi programokra, valamint a szomszédos országok kultúrájának megismerése iránt, ezért úgy tűnik, ez egy olyan terület, ahol fejleszteni kell a készségeket. Egyelőre ez missziós tevékenység marad, de bizakodóak vagyunk, és mindenképpen folytatni fogjuk a megkezdett munkákat. További negatívumként kell elkönyvelnünk, hogy támogatásaink továbbra sem fedeznek minden külföldi költséget: az Európa Írókongresszus (European Writers Council - EWC) magas költségeit továbbra sem tudjuk fedezni. Ezt azonban a nemzetközi szinteken történő előrelépés érdekében mindenképpen a közeljövőben kell rendezni, s megoldásokat találni.

Hazai rendezvények

A hazai események közül legelőször egy újszerű kezdeményezést említenék meg. 2012-ben a *MrSale Öltönyüzlet* támogatásával megalapítottuk a fiatal, kötetel még nem rendelkező

prózaírókat támogató **JAKkendő-díjat**. A szűkülő állami források között igen fontos előrelépést tettünk ezzel a pénzügyi, illetve magánszektor felé. Meggyőződésünk ugyanis, hogy az egyetlen (ki)út a jelenlegi állapotokból, ha az irodalmi és a tágabb értelemben vett kulturális élet számára is lehetővé tesszük ezen források bevonását. Az állami művészeti középdíjak (l. József Attila-díj) kapcsán tett szakmaiatlan minisztériumi döntések és más magándíjak (l. Petri-díj) permanens nehézségei miatt szakmai szempontból is fontos lehet a díj. A döntési mechanizmusokat ugyanis demokratikus keretek között működtetjük, a pályázat mások számára is nyitott, a állandó kollégiumi tagok pedig évente cserélődnek, hogy ezzel is kerüljük az esetleges összeférhetlenségeket és inkább a változatosságot, a többféle ízléskultúra érvényesülését segítsük. Úgy véljük, ezzel pozitív irányokat mutathatunk fel a színtér számára. A díjat először 2012 decemberében adtuk át Szil Ágnesnek, majd 2013 márciusában meg is jelentettük a *Tangram* című kötetet, amelyet azóta számos helyen, többek közt a kiel *Debütromanifestivalon* is bemutattunk. A döntés jó példa volt arra, hogy egy ilyen kezdeményezés felhívhatja a figyelmet a tehetséges, de a működő irodalmi diskurzus számára kevésbé látható szerzőkre. Ugyanakkor ezáltal lehetőséget kaptunk arra is, hogy önreflexív módon fejlesszük a szervezetet, s új lehetőségeket keressünk a fennmaradásunkra. A díjat azóta második alkalommal is kiosztottuk: 2013-ban Mán-Várhegyi Réka kapta meg a díjat *Boldogtalanság az Auróra-telepen* című kéziratáért. A kötet 2014 márciusában jelent meg.

A II. KULTműhelyek Országos Konferenciájára (KULTOK) az ország valamennyi fontosabb online kulturális oldalát meghívtuk, s közülük végül a versblogokkal együtt összesen mintegy 26 webes kulturális felület képviselte magát a két napos rendezvényen. A debreceni MODEM-ben megtartott előadások, kerekasztal-beszélgetések és felolvasások valamelyikén a következő online felületek képviseltették magukat 2013 március 29–30-án Vörös Postakocsi Online, Ambroozia, Amúgy, Apokrif Online, Dokk.hu, Előszegon versblog, FÉLonline, Fidelio, hetiBeton, Irodalmi Jelen Online, Körhinta Kör versblog, Kortárs Online, Kultúrpárt, KULTer.hu, Librarius, Moly, Poet.hu, PORT.hu, prae.hu, Revizor, Spanyolnátha, Színház.hu, Telep Csoport versblog, Trubadúr Magazin, Új Hormon versblog, ÚjNautilus. A rendezvény előtt három beszélgetés jelent meg a konferenciához kapcsolódóan online felületeken, valamint a Fuga rádióban is lezajlott egy eszmecsere az online kulturális lapok kérdéseiről. Ezekén túl még legalább tíz kulturális felület adott hírt a közelgő programról a kapcsolódó sajtóanyagokkal, promóvideóval és plakátokkal kiegészítve, de az esemény népszerűsítéséhez természetesen a nagyméretű nyomtatott plakátok és a programfüzetek is hozzájárultak. Az érdeklődés kifejezetten nagy volt a rendezvény iránt, átlagban 35 és 70 fő között volt az előadásokat figyelők száma, a KULTOK Slam Poetry Zárópartyra pedig mintegy 3-400 ember is összegyűlt a MODEM előterébe. A társművészetek bevonása miatt (a konferenciához kapcsolódóan bizonyos tárlatokat meg lehetett tekinteni a MODEM-ben) is egyre inkább meghatározó szerepet játszik a lokális kulturális életben. A konferencia résztvevői nagyon építőnek látták a vitákat, hiánypótlónak érezték a konferenciát, s ugyanez a visszhang tünt fel a konferenciát ért reflexiókban is. A konferencia után 1 hónappal egy összegző kerekasztal-beszélgetést tartottunk a vezető online folyóiratok szerkesztői és NKA-kurátorok bevonásával. Ennek hatására a Kortárs Online több hasonló kezdeményezésbe (pl. SZERKéj) fogott bele Budapesten. A sikerre való tekintettel a KULTok folytatása mellett döntöttünk. 2014-ben a populáris kultúra medialitásával foglalkozunk, s az országos és határon túli műhelyeket látjuk majd vendégül.

A fiatal kritikusok és a legfrissebb, kortárs szépirodalmi szövegek bemutatkozására létrejött **Impulzus** kritikai beszélgetéssorozat új tagokkal és némiképp átrendeződve kezdte meg a munkát. Legfontosabb feladatunknak ezúttal is azt tartottuk, hogy a pályájuk elején álló szerzők műveit megmutassuk és megismertessük a közönséggel. Mivel a kritikai beszélgetések tárgyát képező, gyakran kis példányszámban megjelenő kötetek legtöbbször

csak egy nagyon szűk réteg számára ismerősek, lényegesnek éreztük, hogy beszéljünk róluk, ugyanakkor kritikus szemmel, érdemeiket és hibáikat láttatva értékeljük is őket. Az első félév résztvevői között volt esztéta, líratörténettel foglalkozó doktorandusz és gyerekirodalmi kritikus is. Reményeinket beváltva többféle nézőpont kapott helyet egymás mellett, és sok izgalmas esteknek lehetünk tanúi. A felkért kritikusok fél éven át havonta egy beszélgetésen találkoztak, az esteket mindig az éppen tárgyalt könyv „ötletgazdája” moderálta. Az Impulzus-estek előtt ezúttal nagyobb hangsúlyt fektettünk a reklámra (on-line folyóiratok programajánlói, FB, körlevél, plakát, beharangozó írások). A legújabb széria tagjai változó felállásban: Benedek Anna, Borsik Miklós, Fehér Renátó, Krusovszky Dénes, Lengyel Imre Zsolt, Pethő Anita, Pogrányi Péter és Tamás Zsuzsa voltak. Tárgyalt kötetek: Kálmán Gábor *Nova*, Szvoren Edina *Nincs, és ne is legyen*, Szálinger Balázs *Köztársaság*, Pintér Béla *Drámák*, Potozky László *Nappá lett lámpafény*, Kemény István *A királynál*, Sirokai Mátyás *A beat tanúinak könyve*. A beszélgetések helyszínei ezúttal is a Trafó Kortárs Művészetek Háza volt valamint a József Attila Kör rendezvényeinek rendszeresen helyet adó Kalicka Bistro.

A 2012/2013-as évadban sok új programmal is jelentkeztünk. Ezek közül az alábbiakat emelném ki. *Új magyarhangok* címmel a székesfehérvári Szent István Király Múzeum és a Museum Café — Múzeumi Látogatóközpont 2012-ben a Szépirok Társaságával és a József Attila Körrel közösen irodalmi programsorozatot indított az Új Magyar Képtár anyagához kapcsolódóan. A sorozat célja volt, hogy kortárs fiatal, illetve már ismert, befutott szerzők gondolják újra a gyűjteményben található egyes darabokat, írnak hozzá új szöveget, vagy illesztnek hozzá egy-egy már elkészült munkájukat. A támogatási időszakban a következő fellépők voltak: Gellén Miklós Gábor, Sirokai Mátyás, Barlog Károly, Nagy Koppány Zsolt, Dunajcsik Mátyás, Kabai Lóránt, valamint a színházi verzióban Krusovszky Dénes, Németh Gábor és Tóth Kinga. Az együttműködésként eredményeként a 2013-as Könyvhétre jelent meg az egyedi borítókkal ellátott, sorszámozott az *Új magyarhangok* című művészkönyv Varga Gábor Farkas tervezésében. A sorozat nagyon sokat segített a művészet iránt érdeklődő helyi közönség újraszervezésében, s mintaként szolgálhat arra is, hogy lokális szinten különböző szervezetek és intézmények hogyan működhetnek együtt kulturális programok szervezésében.

Még 2012-ben kezdtük el szervezni a fiatal, pályakezdő szerzőket bemutató *Kötet előttiék* című sorozatot a Roham Bárban, amely sikerrel folytatódott a tavalyi évben is. Ez egy 1980-as években hasonló koncepcióval rendelkező, de meg nem valósult JAK-könyvre utal vissza, tehát tisztelgés is a szervezet hagyományai előtt. Az egyre népszerűbb sorozat fiatal, pályakezdő, kötetrel még nem rendelkező szerzőket mutatja be elismert, esetleg idősebb pályatársak bevonásával. A rendezvényre a kezdeti, indulási időszakban fordítottunk MASZRE-támogatást, utána költségcsökkentés miatt kénytelenek voltunk csökkenteni azt, ennek következtében gyakran ingyen valósul meg. A sorozatban fellépett: Nagy Márta és Szócs Petra, Zilahi Anna és Borsik Miklós, Tinkó Máté és Kerber Balázs, Fehér Renátó, Csutak Gabi és Kassai Zsigmond, Czinkai Ferenc, Kupa Julcsi, Fenyvesi Orsolya, Hevesi Judit, Németh Bálint, Nagy Kata, Dékány Dávid.

További újdonság volt a populáris irodalmakkal foglalkozó szegedi **Próza Nostra Irodalmi Estek**, majd ősszel a **PopJAK** Budapesten. Ezekkel a sorozatokkal tagjainak köszönhetően egy egészen új téma jelent a kínálatunkban. Kevés példát találhatunk ugyanis arra, hogy hagyományos irodalmi estek keretében a populáris irodalom helyzetével, aktuális tendenciáival szakmai szempontok alapján foglalkozzanak. Mindez a kortárs irodalom fogalmának termékeny változását is mutatja. Vendégeink elismert írók, műfordítók, kiadói szakemberek voltak (Brandon Hackett, Juhász Viktor, Kleinheinz Csilla, Agave Kiadó, Metropolis Media, stb.). Ugyanígy a szélesebb olvasóközönséget megszólító rendezvény volt a Margó Fesztiválon megrendezett **Padfirkák** című felolvasás (Gerőcs Péter, Schein Gábor, Szvoren Edina, Bartók Imre, Garaczi László). Valamint a **Néma Gyerek** elnevezésű zenés

irodalmi sorozatunk, amely az Ünnepi Könyvhéten ünnepelte 1 éves működését, s ebben az évben több vidéki városba (pl. Szolnok, Pécs) is eljutott.

Kiadói tevékenység

Könyvszakmai programokból a következők valósultak meg a támogatási időszakban. A kiadványaink szempontjából hangsúlyosabb szerepet kapó Ünnepi Könyvhéten két helyszínen (Budapest, Debrecen) béreltünk standot. A Vörösmarty téren ezúttal a társkiadónkkal, a L'Harmattan Kiadóval közösen szerepeltünk, így sokkal nagyobb teret kaphattak a kiadványaink. Kisebb rendezvényekkel a Könyvfesztiválon is szerepeltünk. Bencsik Orsolya programjai (1. fent) mellett a Libri Kiadóval együttműködve szerepelt a Néma Gyerek produkció (Simon Márton, Pion István, Sirokai Mátyás, Oravec Péter, Závada Péter, Sopotnik Zoltán). A Könyvhétre jelent meg **Fenyvesi Orsolya** *Tükrök állatai* című verseskötet, valamint **Farkas Arnold Levente** *A másik Júdás* című prózakötete, amelyeket először a hagyományos könyvheti programunkon, a JAK Pikniken, majd kisebb fesztiválokon (Művészetek Völgye, Dombos Fesztivál) mutattunk be. A 25. JAK-táborban szintén tartottunk könyvbemutatókat. A fentebb említettek mellett **Pál Sándor Attila** *Pontozó* című verseskötetét, valamint fellépett még a JAKkendő-díjas Szil Ágnes és **Gyáni Levente**, akinek az év végén jelent meg *N. A. Ó. – Népszerű dalok az óvóhelyről* című kötete. Azóta pedig megjelentek **Szávai Attila** (*A hetedik emelet*), **Lesi Zoltán** (*Merül*), **Mán-Várhegyi Réka** (*Boldogtalanság az Auróra-telepen*), valamint **Nagy Márta Júlia** (*Ophelia a kádban*) JAK-füzetei is. A kiadványokat bemutató programok szervezése és lebonyolítása folyamatosan zajlik.

Továbbá másik könyvkiadói programunk, a *Világirodalmi Sorozat* újabb darabjait, **Fridericke Mayröcker** és **Simon Armitage** hiánypótló kötetét ismerhették meg. A kötetekről Horváth Györgyi irodalomkritikus, Váradi Péter szerkesztő, valamint a fordítók, G. István László, Bartók Imre és Sirokai Mátyás beszélgetett a JAK-táborban. De 2013-ban jelent meg egy rendhagyó **portugál drámaantológia** is *Melankólia ezerrel* címmel, amelyben több olyan írás található, ami nyomtatásban nálunk jelent meg először. Ugyanakkor ezen a téren komoly elmaradások vannak, így 2014-ben egymás után érkeznek majd több könyv: Paul Baeten Gronda *Vegyünk búcsút együtt a szeretettől* (ford. Szócs Petra), Giorgio Vasta *A megfogható idő* (ford. Lukácsi Margit), Semezdin Mehmedinovic *Ruszki Komputer* (ford. Orcsik Roland), Bruno-Nassim Abouddrar *Íme* (ford. Szabó Marcell), Miljenko Jergovic *Buick Riviera* (ford. Csordás Gábor). Az új szerkesztők feladata lesz majd a sorozat státuszának és reklámjának megerősítése

Külön szeretném kiemelni, hogy 2012-ben elindítottuk a társkiadásokat is, hogy a határon túli kiadók magyarországi terjesztésében és a szerzők bemutatkozásában segédkezzünk. Eddig Váradi Nagy Pál *Urbia* című kötete a kolozsvári Korunk Kiadóval, valamint a vajdasági Forum Kiadóval közösen 2012-ben **Barlog Károly** *Maxim*, 2013-ban pedig Bicskei Gabriella *Puha kert* című kötetét jelentettük meg. Az együttműködésnek köszönhetően a magyarországi bemutatkozásban is közreműködtünk. További fontos esemény volt a 2012-ben megjelent *A József Attila Kör története — FIJAK/JAK 1969–1973–1981–1989–2009* című könyvhöz kapcsolódó *Egy teljes nap — A József Attila Kör története* című esemény március 7-én a Kossuth Klubban, ahol korábbi elnökök (Ágoston Zoltán, Balogh Endre, Menyhért Anna, Mészáros Sándor) részvételével a szervezet különböző korszakaira is visszatekintettünk. A rendezvény folytatásaként idén beszélgetéssorozatot szervezünk a Kádár-kor kulturális életéről és politikájáról.

A könyveket többször bemutattuk Budapest különböző helyszínein, valamint Szegeden, Debrecenben, Pécsen, Miskolcon, Szentendrén stb. A kötetek többségében kiemelkedő teljesítményt nyújtanak, továbbra is erős a figyelem, s rendszeresnek mondható a

repciójuk is. A szakmai vélemények többnyire megoszlanak, de a kritikusok így is az átlag teljesítmények fölé helyezik szerzőinket. A könyvek terjesztése viszont nincs megoldva. Bár igyekszünk a legtöbb kötethez könyvtrailert készíteni, a marketinglehetőségeink rendkívül korlátozottak. Köszönhető részben az értelmetlenül alacsony NKA-támogatásoknak. Kevesebb forrás híján ugyanis nem tudunk versenyezni a nagyobb kiadókkal, így a könyvesbolti hálózatokban is szinte teljesen érdektelenné, észrevehetetlenné válnak a könyveink, következésképp fontos bevételtől esünk el. Fontos lenne tehát a versenyszabályok megkülönböztetése az eltérő státusszal rendelkező kiadók esetében, hiszen a függetlenek sokkal inkább érték-, s nem piaci szempontokat vesznek figyelembe, ezáltal pedig elsősorban „missziós” tevékenységet hajtanak végre. Támogatás nélkül viszont előbb-utóbb a kultúra más szegmenseihez hasonlóan az egzisztenciális ellehetetlenülés lesz a sorsuk.

25. JAK Tábor

Rendezvényeink közül az évente sorra kerülő **JAK Tábor** szakmai szempontból és a közösség működése szempontjából is a legmeghatározóbb programunk. 2013 augusztus utolsó hetében 25. alkalommal rendeztük meg a tábort, amelynek immár 15 éve a szigligeti Alkotóház ad helyet. Ez az egyik legfontosabb szakmai találkozóhelye a kortárs irodalmi élet képviselőinek, ahol a legfontosabb szerzők, irányzatok bemutatása mellett kurrens témákkal is foglalkozunk. Ezt a kiemelt státuszt az bizonyítja talán a legjobban, hogy szakmai mintát adott más táborok programjainak is (l. FISZ-tábor). Egy folyamatosan fejlődő szakmai szervezetnek igazi elismerés, ha jól működő struktúrákat hoz létre a színtér számára.

Az elmúlt években a kulturális életben ismét intenzív átalakulás figyelhető meg, amelyhez a szereplőknek is gyorsan kell alkalmazkodniuk. A kultúra általános válsága, presztízsvesztése, a társadalomban mindennapi életében betöltött szerepe mellett sok vita esik a bizonytalan forrásokról, a pályázati rendszerek ellentmondásairól, valamint a politika és az állam szerepvállalásának kérdéseiről is. Ennek érdekében az év során többször kezdeményeztük az **ún. Irodalmi Fórum** összehívását, ám azok a színtér passzivitása miatt rendre kudarcba fulladtak. Mivel a tábor programját minden évben egy-egy nagyobb tematika köré szervezzük, ezért idén úgy gondoltuk, akkor vagyunk a leginkább méltók a szervezet és a tábor hagyományos szakmai színvonalához, ha a jubileumi rendezvényt is a művészeti élet aktuális szakmai kérdései, problémái megtárgyalásának szenteljük. Ahhoz, hogy átlássuk ezek komplexitását, mélységeit, okait és okozatait mindenképpen az érintettek bevonásával kell beszélünk, hiszen egy stabilabb lábakon álló kulturális élet a problémákat is jóval dinamikusabban és progresszívan tudja kezelni. Az elmúlt időszakban a JAK vezető szerepet vállalt ezeknek a kérdéseknek a tematizálásában, éppen ezért folytatni akartuk a szakma és a társszervezetek közötti együttműködéseket és segíteni akarjuk a művészeti platform kiépülését. 2013-ban az irodalmi és könyvszakmai kérdések mellett a legizgalmasabb kérdéseket a képzőművészet és a színház területén láttuk. Ennek keretében a következő, azóta több fórumon idézett kerekasztal-beszélgetések valósultak meg.

- **A magyar irodalom külföldön:** Szabó Zsuzsa (Balassi Intézet), Füle Ágnes (Publishing Hungary), Rácz Péter (Magyar Fordítóház), Katarzyna Sitko (Lengyel Intézet), moderátor: Benedek Anna (PIM). A résztvevők elsősorban a nagyobb könyves rendezvények, fesztiválok feladatairól, céljairól, lehetőségeiről, valamint a JAK-hoz szorosan kötődő Magyar Műfordítóház jövőjéről beszélgettek.
- **Képzőművészet és kortárs galériák - merre tovább?** Résztvevők: Bencsik Barnabás (AICA), KissPál Szabolcs (Összefogás a Kortárs Művészetért), Süvecz Emese (tranzit.hu akciónapok), moderált: Gács Anna. A felek elsősorban a színtér

átalakulásáról, a Ludwig Múzeum és az MMA körül kialakult vitás kérdésekről, valamint a tranzit.hu civil közösségszervező eseményeiről esett szó.

- **Kultúra, finanszírozás, művészeti autonómia** (L. Simon László (az NKA alelnöke), Zentai Péter (MASZRE), Bozóki András (CEU)) beszélgetésen a kulturális finanszírozás állami és magánfinanszírozásáról, a jogdíjkezelő szervezetek átalakításáról és az NKA megnövekedett feladatairól volt szó.
- A **Színház és kultúrpolitika** (Gulyás Márton (FESZ, Krétakör), Zubek Adrienn (FESZ), Dr. Kucsera Tamás Gergely (MMA)) című programunk egy fontos szakmai lépcső volt, hiszen a hónapok óta tartó kultúrpolitikai viták után először sikerült egymás mellé ültetnünk a független színházak és a Magyar Művészeti Akadémia képviselőit.

Az előadásokról videofelvétel készült, amelyek megtekinthetők a JAK YouTube-csatornáján: <http://www.youtube.com/user/jozsefatilakor>

A legfontosabb törekvésünk, hogy folytassuk **költői, prózaírói, és drámaírói műhelyünket** a szakma elismert képviselőinek vezetésével a legfiatalabbak számára. Idén a hagyományt folytatva **Kemény István (líra), Bán Zsófia (próza) és Visky András (dráma)** tartott szemináriumokat. Hosszú idő után újra tartottunk **kritikai szemináriumot** a Balassa-díjas kritikus, **Keresztesi József** vezetésével. Továbbá a 2012-es tábor nagy sikerére való tekintettel ismét volt slaminárium a színtér vezető alakjainak (Simon Márton, Závada Péter, Pion István) vezetésével. A háromnapos **szakmai előadásokat Németh Zoltán** (a beszercebányai Bél Mátyás Egyetem Humán Tudományok Kara Hungarisztika Tanszékének oktatója) tartotta, aki költői tevékenysége mellett az egyik legaktívabb irodalomtörténész is. A *posztmodern magyar irodalom hármas stratégiája* című legutóbbi könyvével új kontextusba helyezte a kortárs magyar irodalomról való tudományos beszédet, ugyanakkor számos kérdést nyitva hagyott, melynek következtében a könyvet azóta is élénk kritikai vita és figyelem övezi.

A tábor első napján rendszerint egy-egy íróműhelyt és/vagy folyóiratot mutatunk be, teret engedve a fiatalabb vagy még kevésbé ismert, ám fontos alkotói közösségek bemutatkozásának. Korábban itt mutatkoztak be a Telep Csoport, az Apokrif és a FÉLonline című egyetemi lapok, illetve a vajdasági Híd Kör is. Idén a tervezett kiállításokkal is egybekötve két olyan művészeti-irodalmi csoport mutatkozna be, akiknél kiemelt szerepet kap a vizualitás és a szöveg egymásra hatása. A **Hímzőkör** egy fiatal írókból és költőkből álló társaság (**Baki Júlia, Sós Dóra Gabriella, Szabó Imola Julianna, Tóth Kinga**), amely egyedülálló közösségi alkotásaival és előadásaival egyre ismertebb az irodalmi életben. A kezdetben a valódi alkotók kilétét elrejtő **Tárna Csoport (Normal Gergely, Tóth Kinga)** pedig egyéves művészeti projektből rövid idő után igazi alkotói közösséggé alakult át. A két csoport közös pontjait nemcsak a vizualításban vagy a rokon módszertanban kell keresni, hanem a társadalmi mondanivalók hangsúlyos megjelenítésében is. Ehhez kapcsolódóan a táborban a Tárna Csoport kiállítását is megtekinthették az érdeklődők.

A tábort mindig is találkozási pontként kezeltük, s lehetőséget adtunk arra, hogy a határontúli műhelyek képviselői közös fórumon számoljanak be tevékenységeikről és/vagy megvitathassák aktuális problémáikat. **Barlog Károly (Híd), Szalay Zoltán (Irodalmi Szemle), Balázs Imre József (Korunk), Szabó Róbert Csaba (Látó), Csordás László (Együtt)** részvételével kerekasztal-beszélgetést tartottunk a határontúli folyóiratkiadás jelenéről és jövőjéről. Ugyanakkor egy másik problémát is szeretünk volna beemlíteni, amely szorosan kapcsolódik az előbbiekhöz. Egyre élesebb vita folyik mind közéleti, mind kulturális szinten Erdély múltjáról és jelenéről, valamint a magyar kulturális emlékezetben betöltött szimbolikus szerepéről, ezért nyilvános vitát kezdeményeztünk három olyan szerző között, akik a regényben (Tompa Andrea), esszéketben (György Péter), vagy irodalomtörténetben

(Boka László) foglalkoztak a kérdéssel. A beszélgetésről készült videofelvétel szintén megtekinthető a JAK YouTube-csatornáján. Tudósításokat a honlapunkon gyűjtöttük össze.

A 25. JAK-tábort szakmailag mindenképpen sikeresnek ítéltük, s más civil szervezetekkel építettünk ki kapcsolatokat. A táborban résztvevők közül azóta többen is az itt szerzett tapasztalatokkal gazdagodva aktívabb jelenléttel szerveznek kulturális rendezvényeket. A Kör életében eddig nem tapasztalt érdeklődés és aktivitás érezhető. Szervezeti vezetőként úgy vélem, példamutató a lelkesedés és enélkül még nehezebb lenne átvészelni ezeket a nehezebb időszakokat. A tábort ugyanis hiába szervezzük meg több mint negyedszázada, az elmúlt években folyamatosan bizonytalan a léte. Minden alkalommal felrebbennek a hírek arról, hogy az Alkotóházat végleg elveszik azoktól, akiknek névleg is szánták, az alkotóktól. Döntő lépés volt ebben a tulajdonosváltás, ami az árak oly mértékű emelésével járt, hogy a szociálisan hátrányosabb helyzetben lévő alkotók számára gyakorlatilag megfizethetlenné vált. A lehetetlen helyzetet jól illusztrálja, hogy az NKA-tól kapott támogatás mintegy 70%-a csak az épület bérlésére ment el. Továbbá a JAK Tábor hiába az egyik legrégebbi hagyománnyal és legerősebb szakmai programokkal rendelkező irodalmi tábor, ezt egyetlen döntéshozói testület sem hajlandó figyelembe venni a támogatások során. Ilyen körülmények között tehát meglehetősen nehéz szakmai alapokon megfelelően működtetni a tábort, mindenképpen frissíteni kívánjuk az újabb 25 év érdekében. A jövőben tehát minden tekintetben az új arculat kidolgozásával foglalkozunk majd, hogy később ez is mintául szolgálhasson az irodalmi szakma számára.

Összegzés

Röviden összefoglalva néhány pontban a szervezet jelenlegi megoldandó feladatait: végletes forráshiány, tagok aktivizálása, és szervezetfejlesztés.

Nem mehetünk el ugyanakkor a személyi kérdések mellett sem. A tagság továbbra is igen passzívnak mutatkozik a szervezeti kérdésekkel kapcsolatban, amit legutóbb a Civil Alap pályázatainak kapcsán lehetett megfigyelni, amikor a konkrét ügy mögött a szervezet forrásait érintő kérdésekről volt szó. Ezzel a helyzettel valamit mindenképpen kezdeni kell a jövőben. Megítélésem szerint ez az általános életkori és életpályán történő változásokon túl az elmúlt évek hierarchizált szervezeti működésének, valamint a kulturális és civil életben tapasztalható negatív folyamatoknak köszönhető. Vissza kell tehát nyerni a szervezet (alapszabályából is következő) civil működését, továbbá a JAK identitásképző erejét, hogy minél többen vegyenek részt a szervezet életében. Ez azért is fontos lehet, mert a passzivitás egyik tünete a tagdíjak rendszertelen befizetése. Holott a tagdíj fontos alapot jelenthetne a működéshez vagy akár a kiadványok megjelentetéséhez, de pályázatok formájában akár visszaforgatható lenne a tagok körében. A 2014-es tavaszi közgyűlés után normalizálni kell ezt a helyzetet. Ugyanakkor a programfelelősök és az elnökségben is megfigyelhető a passzivitás, ami végképp nem tesz jót a működésnek. Több olyan programunk is van (*Impulzus*, *Tanulmányi Napok*, *Piknik*, *Világirodalmi Sorozat*) ami az elmúlt években csak nagy nehézségek árán valósult meg, jórészt szervezési problémák miatt, s további akadályokat állított az adminisztráció elé. Úgy vélem, ez alól nemigen jelenthet mentséget az sem, hogy megbízott tisztségviselőinknek jórészt más munkája, elfoglaltsága is van. Továbbá mindezek felesleges terheket és újabb munkákat róttak az elnökre és a titkára, akik így szintén kevésbé hatékonyak tudták elvégezni a feladatköreiket, munkájuk gyakorlatilag redukálódott a források állandó pótlására, az adminisztráció elmaradások, hiányok megoldására, s több dolgot így sem tudtak biztonsággal elvégezni. A tagságnak tehát felelősségteljesebben kell döntéseit meghozni, s a problémák megvitatásában is partnernek kellene lennie, az elnökséget pedig mindenképpen aktívabb, a programokon túlmutató, a szervezet mindennapi működését érintő feladatokra kell ösztönözni.

Mint ebből az összefoglalóból is érzékelhető, a programok jelentős része (többek közt a JAK-tábor) nem valósulhatott volna meg a MASZRE mindenkori támogatása nélkül. Az éves MASZRE-pályázatok állandó és stabil forrást jelentettek, továbbá jelentős mértékben hozzájárultak a szervezetek működéséhez, színvonalas programjaik megrendezéséhez. Esetenként az éves költségvetésük 50-60 %-t biztosítva. Nyugodt szívvel kijelenthetjük tehát, hogy az NKA-nál is fontosabb szerepe volt a színtér alakulásában. Ennek a lépésnek a kulturális életre tett káros hatásait jóval később, a kulturális kínálat elszegényesedésében, színvonalának esésében érezhetjük majd. Közismert továbbá, hogy az NKA egy jóval bürokratikusabb rendszer, amely nem a tényleges működést veszi alapul, így feltehetőleg több akadályba is fog ütközni a gyakorlati megvalósulása. A forrás ilyen jellegű megszüntetésével folyóiratok, egyesületek, civil szervezetek, és számos további szellemi műhely egzisztenciája vált lehetetlenné. Ezt a helyzetet nem segíti az NKA és az MMA folyamatosan bizonytalanságban tartott státusza sem, miszerint a kulturális támogatások átszervezésének következő lépése az NKA szerepének további korlátozása vagy megszüntetése, s a kulturális területek MMA általi átideologizálása, antidemokratikus átszervezése sem. Ráadásul az elmúlt hetekben a Norvég Civil Alap és az EU civil forrásai is rendkívül bizonytalanná váltak, jelen pillanatban nem lehet tudni, milyen politikai érdek fog érvényesülni, hogy katasztrofális következményei lesznek, az szinte bizonyos. Amennyiben ez megvalósul, a JAK tagságának újra kell gondolnia a jövőjét, felül kell vizsgálni korábbi döntését, hogy milyen rendszerben és milyen támogatások felhasználásával tudja elképzelni a szervezet működését. Egyértelműen tisztázni kell tehát azt, hogy kívül akar-e maradni vagy pedig az egzisztencia fenntartása érdekében kompromisszumokat köt és beáll ebbe a sorba, kockáztatva akár a kapcsolatrendszerének, akár a státuszának egy részét.

A másik lehetőség pedig, hogy a szervezet újabb 25 év után még határozottabban elindul az átalakulás útján és új utakat keres magának. Erre kiváló alapot adnak a szervezet nemzetközi kapcsolatai, amelyeket az elmúlt évben tovább építettünk különösen a szomszédos országokban. Nagyobb nemzetközi jelenléttel a tagság számára is újabb lehetőségeket tudunk adni, továbbá a JAK státusza is emelkedik. A nemzetközi programok erősítése tehát elengedhetetlen a következő időszakban. Úgy vélem továbbá, az elmúlt hónapokban megmutattuk, a JAK csökkenő források közt is képes értékeket létrehozni a kiváló tagoknak köszönhetően, s hogy a tehetség és minőségi munka elsősorban nem pénz kérdése, hanem szakmai felelősség. Naivitás lenne azonban azt gondolni, hogy ez sokáig tartható lenne. S bár mindenki a nem-állami források felkutatásáról beszél, a gyakorlatból lehet tudni, hogy ez mennyire nehéz. Az újabb források bevonásához ugyanis rengeteg kreativitásra és korábbi irodalmi szemléletünk megváltoztatására van szükség, hiszen olyan határterületeket kell felfedezni, melyek mindkét fél érdekeit képviselheti, s ezáltal kölcsönösen segítik egymás tevékenységeit. Szerencsére vannak erre pozitív példák (Haza/Heimat/Home, Margó Fesztivál), amelyek mintát jelenthetnek a szervezet számára, a helyzet tehát korántsem reménytelen. Ehhez pedig leginkább aktivitásra van szükség, hiszen a tagok jelenthetik a legtöbbet egy szervezet számára.

Mindenesetre továbbra is azon fogok dolgozni, hogy a kortárs irodalom és művészetek fiatalabb képviselőinek munkáját megfelelően támogassák, s hogy állami és szakmai szinten egyaránt felismerjék végre: a fiatal tehetségek gondozása, képviselete mindig megtérülő befektetés egy kultúra számára.

Budapest, 2014. május 22.

Gaborják Ádám
elnök
József Attila Kör Irodalmi Egyesület

Melléklet

Beszámolók a József Attila Kör programjairól (válogatás)

Nemzetközi programok

Solitude ösztöndíj

www.hhhfestival.eu

<http://www.litera.hu/hirek/szet-van-irva-budapest>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6881>

<http://www.litera.hu/hirek/katharina-bendixen-az-erdoben>

Re:verse műfordítói workshop

<http://kulter.hu/2013/10/carolina-pihelgas-versei-2/>

<http://kulter.hu/2013/12/kaur-riismaa-verse/>

<http://kulter.hu/2013/11/jurgen-rooste-verse/>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6604>

Bécs-Budapest Tranzit

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6848>

Műfordító Tábor:

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6414>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6416>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6418>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6442>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6443>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6447>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6454>

Hazai programok

JAKkendő-díj

<http://www.youtube.com/watch?v=A0AKXI8IXBM>

<http://www.youtube.com/watch?v=ozwe8xv6XMc>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6883>

<http://www.barkaonline.hu/blog/3408-szil-agnes-blogja-kielbl>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6245&cat=3>

KULTok II.

<http://www.kortaronline.hu/2013/03/irodalom-kultok/14587>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6001&cat=3>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6016&cat=3>

<http://www.kulturpart.hu/uzenet-a-foldrol/33835/uj-media-alakul>

<http://kulter.hu/2013/04/most-akkor-ki-az-olvaso/>

<http://www.irodalmijelen.hu/node/16317>

<http://tiszatajonline.hu/?p=28611>

<http://kulter.hu/2013/04/atallas-kozben-az-online-lapokrol-meg-egyszer/>

Add ide a drámád!

<http://kulter.hu/2013/07/szizrakereses-meg-egyszer/>

<http://kulter.hu/2013/05/ikrek-nyelve/>

<http://kulter.hu/2013/05/kiralynyi-hiany/>

<http://szinhaz.hu/budapest/51087-add-ide-a-dramad-interju-ket-darab-csalogatoval>

<http://felonline.hu/2013/05/19/elohivhatsz-barmikor-teso/>

<http://felonline.hu/2013/04/29/uralkodasmese/>

25. JAK Tábor

<http://www.jozsefattilakor.hu/index.php?cat=3&details=1&id=1276>

<http://www.jozsefattilakor.hu/index.php?cat=3&details=1&id=1277>

<http://www.jozsefattilakor.hu/index.php?cat=3&details=1&id=1278>

<http://www.jozsefattilakor.hu/index.php?cat=3&details=1&id=1279>

<http://www.jozsefattilakor.hu/index.php?cat=3&details=1&id=1282>

<http://www.jozsefattilakor.hu/index.php?cat=3&details=1&id=1286>

Kötet előttiek

http://felonline.hu/2013/02/01/hat-igy-nez-ki-az-ember-kotet-elott/#.Ut1RSxDH_IU

<http://felonline.hu/2013/11/24/motoszkal-bennem-valami/#.UpMTj9Jg-i6>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6197&cat=3>

<http://felonline.hu/2013/12/16/az-agresszio-a-versekben-marad/#.UrG6v9LuLfp>

PopJAK

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6845>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6905>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6739>

Impulzus

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6812>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6680>

<http://irodalmijelen.hu/05242013-1545/tenger-vagy-akvarium-vitaest-izso-zita-koteterol>

Egyéb kisebb programok

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6889>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6832>

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6441>

http://konyves.blog.hu/2013/05/29/dr_mengele

<http://www.irodalmijelen.hu/node/16768>

http://nol.hu/lap/kult/20130530-a_legszornyubb_vallomas?ref=sso

<http://www.litera.hu/hirek/hol-a-hatar-72856>

<http://tiszatajonline.hu/?p=29548>

http://nol.hu/lap/kult/20130413-a_lira_taxisoforjei

<http://prae.hu/prae/articles.php?aid=6055&cat=3>

<http://blog.queerkiado.hu/?p=96>

Irodalmi Fórum

<http://ujkonyvpiac.hu/index.php/architects/item/190-irodalmi-forum-2013>

<http://felonline.hu/2013/02/14/irodalmi-forum-i/>

<http://www.irodalmijelen.hu/05242013-1600/peticioharc-vagy-osszefogas>